

DOI <https://doi.org/10.32820/2074-8922-2022-75-13-21>
УДК 378.1

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ДЛЯ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ

© Бакатанова В.Б.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Бакатанова Вероніка Борисівна, ORCID: 0000-0003-0862-5390, bakatanova@gmail.com; кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті розкриваються актуальні теоретичні аспекти та особливості моніторингу якості освіти та якості професійної діяльності педагогів професійної школи. Проведений аналіз наукових джерел дозволив визначити певні проблеми здійснення моніторингу якості діяльності професійно-педагогічних працівників у закладах професійно-технічної (професійної) освіти. Зокрема це проблема визначення критеріїв якості для оцінювання діяльності викладачів та майстрів виробничого навчання професійного закладу освіти.

Із метою визначення таких критеріїв було здійснено експертну оцінку факторів, що впливають на якість професійно-педагогічної діяльності задля встановлення питомої ваги кожного фактора впливу та подальшого їх ранжування. Експертна оцінка здійснювалася на базі ПТУ №50 м. Карлівка Полтавської області, викладачі та майстри виробничого навчання якого виступили в ролі експертів. Аналіз отриманих від експертів даних свідчить, що теоретична модель факторів впливу на якість професійної діяльності педагогів профшколи побудована в цілому вірно, і закладені до неї значення впливу кожного фактора не мають суттєвих відмінностей від даних експертного оцінювання.

На підставі обробки отриманих даних були визначені критерії для проведення моніторингу якості професійно-педагогічної діяльності педагогів професійної школи. Такими критеріями можна вважати: 1) здійснення безперервної освіти педагогів; 2) уміння та ефективність здійснення теоретичного та виробничого навчання; 3) вміння вести навчально-плануючу документацію; 4) підтримка корпоративної культури закладу освіти (у першу чергу – єдність педагогічних вимог); 5) соціальна активність педагогів (участь у позанавчальних заходах у закладі освіти та за його межами).

Перспективи подальших досліджень цієї проблематики полягають у: здійсненні моніторингу якості професійно-педагогічної діяльності педагогів професійної школи згідно з виявленими критеріями; проведенні психолого-педагогічних досліджень якості фахового навчання у професійно-технічних закладах освіти та шляхів здійснення її моніторингу; у дослідженні якості професійно-педагогічної освіти на різних її етапах.

Ключові слова: моніторинг, якість діяльності, фактори впливу, критерії моніторингу якості, експертна оцінка.

Bakatanova V.B. "Monitoring of quality of professional and pedagogical activity and determination of criteria for its implementation"

In article relevant theoretical aspects and features of monitoring of quality of education and quality of professional activity of teachers of vocational school are revealed. The carried-out analysis of scientific sources allowed to reveal certain problems of implementation of monitoring of quality of activity of professional and pedagogical workers in institutions of professional education. In particular it is a problem of determination of criteria of quality for estimation of activity of teachers and training officers professional institutions of education.

For the purpose of determination of such criteria expert assessment of factors which influence quality of professional and pedagogical activity for the sake of establishment of specific weight of each factor of influence and their further ranging was carried out. Expert assessment was carried out on the basis of technical training college No. 50 Karlivka of Poltava region, teachers and training officers to which acted as experts. The analysis of the data obtained from experts demonstrates that the theoretical model of factors of influence on quality of professional activity of teachers of professional school is constructed in general truly and the values of influence of each factor put in it have no essential differences from data of expert estimation.

On the basis of processing of the obtained data criteria for carrying out monitoring of quality of professional and pedagogical activity of teachers of vocational school were defined. Such criteria can be considered: 1) implementation of continuous education of teachers; 2) ability and efficiency of implementation of theoretical and inservice training; 3) ability to keep the educational planning documentation; 4) support of corporate culture of educational institution (first of all - unity of pedagogical requirements); 5) social activity of teachers (participation in after-hour actions in educational institutions and beyond its limits).

Prospects of further researches of this perspective consist in: implementation of monitoring of quality of professional and pedagogical activity of teachers of vocational school according to the revealed criteria; carrying out psychology and pedagogical researches of quality of vocational education in professional institutions of education and ways of implementation of its monitoring; in a research of quality of professional pedagogical education at its different stages.

Keywords: monitoring, quality of activity, influence factors, criteria of monitoring of quality, expert assessment.

Актуальність дослідження і постановка проблеми. Формування в Україні громадянського суспільства, демократичної політичної системи, затвердження країни як правової держави вимагає від освіти гуманізації соціально-економічних зв'язків на тлі переходу до нових життєвих орієнтирів особистості і як громадянина, і як фахівця.

Це стає можливим завдяки переорієнтації суспільства на конструктивні, творчі практичні дії, спрямовані на розвиток креативної особистості майбутнього професіонала, що викликало зростання вимог до якості підготовки кваліфікованих професійно-педагогічних (інженерно-педагогічних) кадрів для системи професійно-технічної (професійної) освіти.

Відповідно до Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки одним із завдань науково-методичного забезпечення планів реалізації Стратегії є «дослідження, аналіз і моніторинг проблем світової, національної та регіональних систем вищої освіти, їх взаємодії між собою та з системами середньої і фахової передвищої освіти» [1, с.58]. До цього слід додати, що входження України в європейській та світовий освітні простори вимагає постійного вдосконалення національної систем вищої та професійної освіти, а також пошук ефективних шляхів підвищення їх якості. З огляду на це, найважливішим для держави є виховання людини нового, передового типу мислення та особистісної культури, запровадження акмеологічного освітнього простору задля задоволення потреб суспільства та держави. Високоякісна освіта є найважливішою умовою забезпечення сталого розвитку країни, консолідації всіх її соціально-професійних груп, гуманізації соціально-економічних

зв'язків, формування нових професійних і життєвих орієнтирів особистості.

Усе більша увага в країні приділяється підвищенню рівня кваліфікації фахівців, підготовка яких здійснюється в професійно-технічних (професійних) закладах освіти. Вирішити це завдання без якісних професійно-педагогічних кадрів неможливо. Одним із варіантів його розв'язання є використання сучасних моніторингових технологій в освіті: моніторинг якості освіти; моніторинг навчальної діяльності; моніторинг навчальних досягнень навчаємих; моніторинг способів підвищення якості підготовки слухачів та перепідготовки кваліфікованих кадрів, моніторинг якості професійно-педагогічної діяльності. Все це має робитися на основі опанування та впровадження інноваційних педагогічних та інформаційних технологій. Проте, для вирішення низки цих завдань впливає необхідність у визначенні таких ключових понять як «моніторинг», «якість освіти», «якість професійно-педагогічної діяльності» тощо. При цьому необхідно здійснити практичне оцінювання якості професійно-педагогічної діяльності на підставі моніторингу, головним інструментом якого має бути експертна оцінка.

Аналіз досліджень та публікацій.

Проблемі запровадження моніторингових досліджень у різних галузях людської присвячені теоретичні та практичні роботи Антосенкова Є.Г., Бичкова А.І., Вавілова І.В., Галяминої І.Г., Грибанової Л.П., Гузаїрова М.Б., Єльнікової Г.В., Козлової Т.З., Левашова В.К., Морозової Н.А., Савельєвої Г.П. та ін.

Теоретичні та методологічні засади моніторингових досліджень розглянуто у працях Заславської Т.І., Левади Ю.А., Майорова О.М., Пішулина Н.П., Савельєва

А.Я., Селезньової Н.А., Субетто А.І., Шишова Р.Є. тощо. Моніторинг в освіті розглядається як засіб удосконалення системи інформаційного забезпечення управління освітою (Анісімов П.Ф., Зуєв В.М., Майоров О.М., Шибасєва Л.В.). Науковці Галаган А.І., Савельєв А.Я., Семушина Л.Г. оцінюють моніторинг з огляду на підвищення ефективності планування розвитку середньої, вищої та професійної освіти. Єльніковою Г.В. розглянуто моніторинг у плані підвищення якості управлінських рішень в освітній галузі. Михайлова Н.Н. та Селезньова Н.А. вивчають моніторинг як засіб оцінювання якості освіти. Як інформаційну основу для оцінювання й управління якістю освіти моніторинг розглядають Гузаїров М.Б. та Єлісеєв І.Н. Моніторинг навчального процесу у закладі освіти, успішності діяльності педагога та навчання учнів або студентів, слухачів розглянуто у роботах Горбаткова С.А., Макарова Т.Д., Нікітіна Н.Ш., Скок Г.Б. й ін.

Постановка завдання. Метою статті є представлення та інтерпретація результатів експертного оцінювання тих факторів, що впливають на якість діяльності професійно-педагогічних кадрів професійного (професійно-технічного) закладу освіти шляхом установлення питомої ваги кожного фактора впливу та подальшого їх ранжування.

Виклад основного матеріалу. Національна доктрина освіти в Україні визначила основною метою модернізації системи освіти її якість і загальнодоступність. Хоча якість освіти завжди була предметом уваги керівників освітніх закладів й педагогів, її зв'язок і залежність від інформаційного забезпечення розглядалися в основному на рівні загальних уявлень, без теоретичного осмислення їх взаємодії, без залучення наукомістких технологій у практику управління якістю освіти. Поява безлічі інноваційних педагогічних технологій спричинила появу нових понять і термінів, характерних для інших (непедагогічних) галузей знання. Так, в інформаційному просторі все частіше зустрічається таке поняття як моніторинг.

У педагогіці існує декілька визначень поняття «моніторинг». По-перше, під моніторингом розуміють безперервне, тривале спостереження за станом середовища й керування їм шляхом своєчасного інформування людей про можливе настання несприятливих, критичних або неприпустимих ситуацій [2]. Під моніторингом також мається

на увазі комплекс дослідницьких процедур, який дозволяє виявити характер змін у конкретному об'єкті за певний період часу. Таким чином, моніторинг – це систематичне стандартизоване спостереження за яким-небудь процесом [3]. Також можна стверджувати, що моніторинг – це регулярне спостереження за певним процесом із метою виявлення його відповідності бажаному результату або вихідному положенню. У системі освіти предметом моніторингових досліджень найчастіше виступає якість освіти. У зв'язку з тим, що ефективність освітньої установи можна розглядати як один із проявів якості освіти (В.А.Кальней, В.П.Панасюк, С.Е.Шишов й ін.), то під моніторингом можна буде розуміти виявлення й оцінку ефективності діяльності освітніх установ, визначення показників ефективності цієї діяльності на основі розроблених ключових показників ефективності з метою вирішення проблем підвищення якості управління системою освіти.

Метою моніторингових досліджень, як правило, є виявлення ключових показників ефективності діяльності освітніх установ, оцінка їх ефективності й створення інформаційно-аналітичної бази для подальшого вдосконалення системи освіти. Тоді об'єктом моніторингу стає освітня діяльність установ освіти від дошкільної до вищої. Предметом моніторингу є, відповідно, ефективність освітніх установ як комплексна характеристика їхньої діяльності в умовах розвитку освіти.

Основною ідеєю будь-якого моніторингового дослідження традиційно служить ідея реструктуризації й реорганізації освітніх установ різних рівнів системи освіти з метою підвищення їх ефективності. Так, аналіз моделей реструктуризації освітніх установ за кордоном і в Україні показує, що основою для реструктуризації в більшості випадків є саме освітні установи або освітні комплекси.

Так, П. Мортимер виділив два основні підходи до оцінки ефективності діяльності освітніх установ:

1) оцінка ефективної витрати ресурсів освітньої установи (фінансових, кадрових, технічних і ін.);

2) оцінка досягнення максимально можливих освітніх результатів у певній освітній установі незалежно від впливу факторів зовнішнього середовища й соціального стану сімей учнів [4].

Проблема якості освіти і її оцінка належать до ключових проблем у системі

освіти. Багато практично значущих питань і завдань у системі освіти пов'язані з проблемою якості і її розв'язанням. Якість освіти багато в чому визначається й тим, яким є суспільство й держава. Експерти Комітету з освіти Ради Європи вважають, наприклад, що освітня політика «є головною частиною вираження волі й суверенітету кожної країни» [5, с.21]. Іншими словами, відставання якості освіти може мати глобальні негативні наслідки для будь-якої країни, включаючи навіть втрату суверенітету.

В освіті проблема якості обговорюється фахівцями вже не одне десятиліття. Дослідження, спрямовані на розв'язання цієї проблеми, почалися ще в 70-і роки минулого століття, але й сьогодні ні дослідники, ні фахівці-практики в галузі освіти не мають чітких, конкретних уявлень про те, що слід розуміти під якістю освіти, які вимоги ставляться до якості освіти, на основі яких показників можна говорити про якість освіти і т.д.

З іншого боку, у педагогіці існує досить значна кількість концепцій і наукових уявлень про якість освіти. Їх багато, але головна проблема полягає в тому, що немає такого бачення, що могло б бути основою для розв'язання практичних завдань і проблем та задовольняло б сучасні вимоги. Так, наприклад, у практиці навчання домінує уявлення про якість навчання як про певний рівень засвоєння предметних знань, який відображається в оцінках. Але це уявлення, як вважає багато науковців і практиків, застаріло й не відповідає сучасним вимогам, що висуваються до якості освіти.

Як особливий тип уявлення про якість освіти можуть бути розглянуті освітні стандарти. Однак і в цьому випадку відсутнє чітке уявлення про рівні якості навчання. Так, існують різні точки зору щодо того, що вважати стандартами в галузі освіти й навчання. Одні вважають, що стандарти повинні визначати той рівень навчання, який держава може гарантувати кожному. Інші наполягають на тому, що стандарт – це певний мінімум предметного змісту, який має засвоїти кожний учень (стандарт як нижня планка, що відокремлює навчених від ненавчених). Треті пропонують вважати стандарти соціальним замовленням, яке враховує вимоги суспільства, причому ці вимоги повинні враховувати не стільки сьогодення, скільки майбутній стан суспільства та його проблеми.

Існує багато інших концепцій і уявлень про якість освіти, з якими можна ознайомитися в публікаціях, присвячених цій проблемі [5].

Однак саме по собі уявлення про якість освіти (теорія, модель, схема) є деяким проміжним етапом або умовою для розв'язання низки практичних завдань.

Таким чином, ми маємо проблему визначення якості освіти взагалі та проблему визначення якості професійно-педагогічної діяльності зокрема. Вирішення цієї проблеми вбачається шляхом моніторингу, який має бути запроваджений у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Моніторинг, у свою чергу, здійснюється згідно із заздалегідь чітко визначеними цілями та критеріями, досягнення яких сприятиме отриманню запланованого результату. Для попереднього визначення цілей необхідно здійснити певний аналіз як перший крок на шляху до визначення цілей. Після проведеного аналізу повинне стати зрозуміло, що треба змінювати, поліпшувати, удосконалювати. Завдання аналізу полягає в тому, щоб конкретизувати й структурувати проблему, забезпечуючи можливість її розв'язання вроздріб. Він є порівнянням того, що є в освітній установі (або які дійсні результати вийшли після завершення зробленої роботи) з тим, що має відповідати нормативним настановам (соціальному замовленню, державним стандартам). Оскільки нас цікавить аналіз педагогічної діяльності, то треба визначити, що це пошук чинників у організації педагогічної діяльності, які спричинили невідповідність між нормою (соціальним замовленням, державними стандартами) і отриманим результатом, із зазначенням ступеня цієї невідповідності. У ході аналізу педагогічної діяльності може бути виявлене багато недоліків, але той, хто здійснює цей аналіз, повинен уміти ранжувати виявлені недоліки за ступенем їх впливу (наприклад: «сильно», «середньо», «слабко») і позначити не більш, ніж 3-5 недоліків, як основні причини неотримання зазначеного заздалегідь результату. Так, у самому аналізі можна виділити різні його види: аналіз умов, традиційний аналіз, проблемно-орієнтований аналіз.

Так, аналіз умов – це визначення певних вад тих умов, які є причиною дефектів педагогічної діяльності. Це можуть бути: відсутність науково-методичного забезпечення, недостатнє фінансування тощо. Традиційний аналіз починається з виділення недоліків в умовах та ув'язки їх із результатами без логічних обґрунтувань. Схема такого аналізу виглядає так: «умови – педагогічна діяльність – результати», тобто це рух від початку до кінця

цієї схеми. Проблемно-орієнтований аналіз відрізняється від традиційного тим, що схема аналізу припускає рух «від кінця до початку», тобто від виявлення того, що не задовольняє в результатах роботи, до недоліків педагогічної діяльності, що породжує недоліки в результатах, а потім до недоліків в умовах, що визначають дефекти освітнього процесу. Таким чином, схема проблемно-орієнтованого аналізу виглядає так: «результати – педагогічна діяльність – умови».

Рекомендований сучасною методологією (В.С. Лазарев, М.М. Поташник) шлях аналізу «від кінця до початку» дозволяє відкинути несуттєві для кінцевого результату можливі галузі пошуку проблем і залишати в полі зору тільки найбільш значущі. Тим самим раціоналізується процес аналізу. Поряд із цим, у ході аналізу вибудовуються логічні зв'язки між наслідком (результат) і причиною (недоліки педагогічної діяльності й умов). Реалізація такої схеми проблемно-орієнтованого аналізу передбачає: 1) аналіз результатів; 2) аналіз педагогічного процесу; 3) аналіз умов.

Слід зазначити, що керівництво навчальних закладів можуть проводити аналіз педагогічної діяльності педагогів шляхом проведення оперативного й тематичного контролю. Відповідно, слід зробити наголос на тому, що професійна діяльність педагога – це особливий вид суспільно необхідної праці дорослих, спрямований на підготовку підростаючих поколінь до життя. Так, психолог Л.М. Мітіна зазначає, що «педагогічна діяльність включає професійну активність учителя, спрямовану на розв'язання завдань розвитку й навчання підростаючого покоління» [6, с.15].

Ця діяльність є цілеспрямованою, тому що педагог ставить перед собою певну мету (наприклад, виховати чуйність, навчити роботі на швейній машинці тощо) У широкому сенсі педагогічна діяльність спрямована на передачу досвіду підростаючим поколінням. Виходить, педагогіка як наука вивчає особливий вид діяльності по залученню людини до життя суспільства.

Водночас, педагогічна діяльність – це вид професійної діяльності, змістом якої є навчання, виховання, розвиток тих, хто навчається, у школах, технікумах, професійно-технічних училищах, вищих закладах освіти, інститутах підвищення кваліфікації, установах додаткової освіти тощо. Вона має свої особливості, а саме:

1) *унікальність*, що визначається її об'єктом, яким є жива особистість, що розвивається. Характерною рисою об'єкта

педагогічної діяльності є те, що він виступає одночасно і як суб'єкт цієї діяльності. Тому для успішності педагогічної діяльності важливий не тільки інтерес до неї, захопленість нею, відповідальність за неї, але й ставлення самих дітей до педагога, тобто від взаємин між педагогом і учнем;

2) *вербальність* впливу. У педагогічній діяльності використовується багато засобів, але головним з них є слово педагога. Його слово одночасне є засобом вираження й пізнання сутності досліджуваного явища, знаряддям комунікації й організації діяльності школярів. Використовуючи слово, педагог впливає на формування особистісного змісту, усвідомлення значимості предметів, процесів і явищ навколишньої дійсності;

3) *відтермінованість результатів*. Результати педагогічної діяльності, по-перше, «матеріалізуються» в психічному вигляді іншої людини – у її знаннях, уміннях і навичках, у рисах її волі й характеру; по-друге, не відразу очевидні, вони можуть бути віддалені в часі. У процесі розвитку особистості дитини спостерігаються періоди прогресивних змін, але можуть бути й прямо протилежні. У деяких випадках виникають утруднення в оцінці результатів педагогічної діяльності із сьогоднішніх позицій суспільства. Наприклад, педагог виховує моральні цінності, орієнтири, які з позицій сьогоднішньої конкретної ситуації виявляються незатребуваними.

Роль педагогічного аналізу в педагогічній діяльності надзвичайно велика. Чим глибше й обґрунтованіше педагог здійснює аналіз, проникає в сутність керованого об'єкта й процесів, що відбуваються в ньому, тим доказовіше й ефективніше його дії з упорядкування керованої системи щодо переходу її в новий, більш високий якісний стан. Аналіз здійснюється на основі вивчення результатів і ефективності педагогічної діяльності й, у той же час, дуже тісно пов'язаний із цілепокладанням, прогнозуванням, плануванням педагогічної діяльності. Чим глибше аналіз, тим правильніші й конкретніші будуть цілі й завдання діяльності педагогів, колективу на певний період. Чим конкретніші цілі, тим правильніше може бути здійснений відбір змісту й форм запланованої роботи.

У результаті аналізу педагога визначають:

- результати педагогічного процесу;
- доцільність проведеної роботи;
- фактори, які зумовили досягнуті результати;

–ефективність використовуваних засобів, ступінь їх впливу на результати педагогічної діяльності;

–досягнення й недоліки в організації педагогічного процесу та їх причини;

–невикористані можливості й резерви для подальшого вдосконалювання педагогічної діяльності;

–шляхи розвитку педагогічного процесу й усунення причин виявлених недоліків.

Також слід зазначити, що при аналізі педагогічної діяльності можливе використання різних моделей. Важливо враховувати такі обставини:

–педагогічна діяльність є спільною, а не індивідуальною. Вона спільна вже тому, що в педагогічному процесі обов'язково присутні дві активні сторони;

–аналіз педагогічної діяльності має бути об'єктивним і передбачати виявлення суттєвих рис аналізованого об'єкта;

–необхідно забезпечити цілеспрямованість аналізу, що передбачає чітке формулювання й глибоке осмислення загальної та часткових цілей педагогічного аналізу;

–розглядати предмет аналізу треба в процесі його виникнення, становлення, зміни й розвитку: треба розкривати його суперечливий характер, ураховувати кількісні і якісні зміни, переходи з одного стану в інше, визначати зв'язок між минулим, сьогоденням і майбутнім аналізованого явища.

Дотримання вищевикладених вимог дозволяє забезпечити системний аналіз педагогічної діяльності, що необхідно задля виконання поставленого завдання моніторингу якості професійно-педагогічної діяльності на підставі експертної оцінки.

Оцінювання якості професійно-педагогічної діяльності, як було зазначено вище, доцільно здійснити за допомогою методу експертних оцінок, котрий дуже широко використовується в різних гуманітарних дослідженнях. Розглянемо цей метод більш докладно.

Метод експертних оцінок – це науковий метод, який дозволяє отримати об'єктивну оцінку на основі певної сукупності індивідуальних думок експертів. Слово «експерт» (*expertus*) у перекладі з латинської мови означає «досвідчений», що, в свою чергу, походить від слова «*experire*» – досліджувати. Експерт – це спеціаліст, якому довірено висловити думку про якийсь суперечливий чи складний випадок, оскільки людство в складних

ситуаціях завжди намагалося врахувати думку висококваліфікованих спеціалістів у різних сферах життєдіяльності [7].

У дослідження проблеми оцінювання якості освіти значний внесок зробили такі вітчизняні й зарубіжні науковці, як: В.М. Бегей, Є.Г. Березняк, В.І. Бондар, Л.І. Даниленко, Г.В. Єльнікова, та ін.. Окремі функціональні аспекти управління якістю освіти були досліджені й висвітлені в роботах Л.М. Карамушки, Л.М. Калініної, О.М. Коберника, Є.М. Хрикова та інших.

Вибір відповідної методики експертного оцінювання залежить від обсягу і характеру матеріалу, що перебуває у розпорядженні експерта, наданий ініціюючою стороною такого дослідження. Зокрема, від різних чинників, які впливають на її реалізацію та специфіку з'ясування питань.

Методика проведення експертної оцінки зводиться за своєю суттю до виконання обов'язкових елементів, що визначають певні етапи її проведення:

1) виявлення необхідності щодо проведення експертної оцінки;

2) складання плану і програми експертизи: формулювання мети та завдань експертної оцінки, розробка анкети (опитувальника); вибір способу оцінки компетентності експертів; формування правил проведення опитування експертів (тобто вибір методу експертних оцінок); формування правил та методів обробки думок експертів;

3) формування групи експертів та проведення власне експертної оцінки;

4) групування та зведення матеріалів експертизи;

5) розрахунок певних статистичних показників: визначення відносних величин, розрахунок групових оцінок із врахуванням шкали ваги експертів, визначення достовірності різниці поміж отриманими відносними чи середніми величинами (з використанням непараметричних методів), дослідження взаємозалежності поміж висновками експертів, обчислення коефіцієнта детермінації (відображає частку впливу певного фактора при дії декількох на результат), проведення ранжування (при наявності масиву кількісних та напівкількісних даних);

6) визначення ступеня однодумності експертів за допомогою розрахунку: коефіцієнта варіації (відображає однорідність сукупності); показника асиметрії; показника ексцесу (гостровершинності); коефіцієнта осциляції (відображає відносне коливання значень);

7) упровадження в практику зроблених висновків.

Анкета або опитувальник в експертних методах – це певним чином організований набір питань, відповіді на які розглядаються як інформація про ступінь впевненості експерта в імовірності щодо розвитку певної події чи відносної важливості аналізованої події.

Набір питань в анкеті (опитувальнику) повинен мати логічний зв'язок. При цьому експерт може змінювати деякі з них, якщо вони не враховують всі необхідні, на його погляд, критерії.

При плануванні експертної оцінки доцільним є визначення тих правил та методів обробки думок експертів, які будуть використовуватися при аналізі результатів. Ця процедура є вкрай важливою на етапі планування, оскільки нехтування нею може призвести до неможливості подальшого якісного аналізу отриманих результатів.

Після проведення власне експертної оцінки здійснюється групування та зведення матеріалів експертизи, що відповідає аналогічним вимогам щодо проведення статистичного чи соціологічного дослідження.

Спираючись на наведені вище положення та рекомендації, у жовтні-листопаді 2022 року було здійснено експертне оцінювання вагомості факторів, що впливають на якість професійної діяльності майстрів виробничого навчання ПТЗО, де експертне оцінювання здійснювали викладачі та майстри виробничого навчання Професійно-технічного училища № 50 м. Карлівка Полтавської області.

Головною метою цього дослідження було визначення вагомості факторів, що впливають на якість професійно-педагогічної діяльності, для подальшого визначення критеріїв відповідного моніторингу.

Для проведення дослідження було розроблено теоретичне уявлення щодо переліку та вагомості кожного фактора, що впливають на якість професійно-педагогічної діяльності. Розроблений перелік факторів став основою для оцінювання викладачами та майстрами виробничого навчання вагомості кожного фактора, що впливає на якість професійно-педагогічної діяльності. Їм було запропоновано оцінити кожен із факторів впливу у межах від 0 до 1 так, щоб сумарна оцінка усіх факторів дорівнювала 1. Здобуті оцінки від педагогічних працівників ПТУ №50 м. Карлівка були зіставлені з теоретичним уявленням про фактори впливу. Отримані дані були зведені до табл. 1 і 2.

Таблиця 1

Вагомість факторів впливу на якість професійно-педагогічної діяльності за експертним визначенням викладачів ПТУ № 50 м. Карлівка

Фактор	Вагомість фактора теоретична	Середнє значення експертної оцінки вагомості фактора	Різниця між теоретичним значенням та експертною оцінкою
1. Безперервна освіта	0,3	0,29	- 0,01
2. Здійснення теоретичного навчання	0,3	0,33	+0,03
3. Уміння вести навчально-плануючу документацію	0,1	0,13	+0,03
4. Підтримка корпоративної культури закладу	0,2	0,15	- 0,05
5. Соціальна активність	0,1	0,1	0
Узагальнена оцінка усіх факторів	1,0	1,0	-

Таблиця 2

Вагомість факторів впливу на якість професійно-педагогічної діяльності, за експертним визначенням майстрів виробничого навчання ПТУ 50 м. Карлівка

Фактор	Вагомість фактора теоретична	Середнє значення експертної оцінки вагомості фактора	Різниця між теоретичним значенням та експертною оцінкою
1. Безперервна освіта	0,3	0,35	+0,05
2. Здійснення виробничого навчання	0,3	0,29	- 0,01
3. Уміння вести навчально-плануючу документацію	0,1	0,13	+0,03
4. Підтримка корпоративної культури закладу	0,1	0,15	+0,05
5. Соціальна активність	0,2	0,08	- 0,12
Узагальнена оцінка усіх факторів	1,0	1,0	-

Аналізуючи отримані дані, будемо враховувати тільки ті значення розбіжностей між теоретичною вагомістю фактору і її експертною оцінкою, які виходять за межі 5% погрішності, прийнятої для педагогічних досліджень.

Аналіз таблиць 1 і 2 свідчить, що цим умовам відповідає тільки одне значення в табл. 2. Це розбіжність оцінок майстрів виробничого навчання ПТУ №50 м. Карлівки щодо фактору «Соціальна активність» у 0,12 (або у 12%). Тобто майстри виробничого навчання вагу цього фактору оцінили значно нижче, ніж було передбачено теоретичною моделлю. В особистих бесідах вони пояснювали, що головне завдання майстра полягає в здійсненні якісного виробничого навчання, бо саме це й визначає кваліфікацію майбутніх робітників і, відповідно, якість продукції та послуг, які вони виробляють. Крім того, вони вбачають, що соціальна активність педагогів взагалі – це залишок радянського минулого, коли педагогів примушували брати участь у роботі партійних, комсомольських та профспілкових організацій. З такою думкою важко не погодитися. Окрім цього, майстри виробничого навчання вище теоретичного значення оцінили вагу такого фактора, як «Безперервна освіта», мотивуючи це дуже швидкими змінами техніки і технологій, які відбуваються в наші часи. Слід також зазначити, що майстри оцінили фактор «Корпоративна культура» вище за теоретичне значення в той час, як викладачі дали йому нижчу оцінку.

Висновки. 1. Аналіз думок провідних науковців дозволив дійти висновку, що в теорії та практиці існує проблема визначення якості професійно-педагогічної діяльності. У професійно-технічних (професійних) закладах освіти це, відповідно, зумовлює проблему якості діяльності викладачів та майстрів виробничого навчання.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020>. (дата звернення: 12.01. 2022).

2. Моніторинг регіональних освітніх систем і ефективності реалізації соціальних проєктів / за ред. О.Н. Майорова. – Київ : Вища школа, 2019.

3. Попов В. Г. Моніторинг розвитку регіональної системи освіти / В. Г. Попов, В. П. Голубков // Стандарти й моніторинг в освіті. – 2020. – № 2. – С. 30–32.

4. Мортимер П. Ефективна школа: у пошуках нових ресурсів / П. Мортимер // Ліцейська і гімназична освіта. – 2019. – № 2 (9).

2. Згідно з думками фахівців у галузі освіти, вирішувати вищезгадану проблему доцільно шляхом моніторингу якості професійно-педагогічної діяльності за чітко визначеними критеріями та параметрами, за якими він буде здійснюватися.

3. Аналіз отриманих від експертів даних свідчить, що теоретична модель факторів впливу на якість професійної діяльності педагогів профшколи побудована в цілому вірно і закладені до неї значення впливу кожного фактора не мають суттєвих відмінностей від даних експертного оцінювання.

4. Відповідно до проведеного експертного оцінювання, можна на підставі означених факторів впливу визначити критерії для проведення моніторингу якості професійно-педагогічної діяльності, а саме: 1) здійснення безперервної освіти педагогів; 2) уміння та ефективність здійснення теоретичного та виробничого навчання; 3) уміння вести навчально-плануючу документацію; 4) підтримка корпоративної культури закладу освіти; 5) соціальна активність педагогів (участь у позанавчальних заходах у закладі освіти та за його межами).

5. Ранжування оцінюваних факторів впливу на якість професійно-педагогічної діяльності виглядає так, як і порядок їх подання у табл. 1 і 2, що й дозволило проранжувати відповідні критерії моніторингу.

Перспективи подальших досліджень цієї проблематики полягають у: здійсненні моніторингу якості професійно-педагогічної діяльності педагогів професійної школи згідно з виявленими критеріями; проведенні психолого-педагогічних досліджень якості фахового навчання в професійно-технічних закладах освіти та шляхів здійснення її моніторингу.

5. Виступ експертів Ради Європи // Стандарти й моніторинг в освіті. – 2017. – №1. – С. 21–29.

6. Мітіна Л. М. Вчитель як особистість і професіонал / М. Л. Мітіна. – Київ : Педагогічна думка, 2014. – 215 с.

7. Гнатієнко Г. М. Експертні технології прийняття рішень : монографія / Г. М. Гнатієнко, В. С. Снитюк. – Київ : Наукова думка, 2018. – 444 с.

References

1. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy 2020, *Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021-2031 roky*, [The strategy of development for the higher education in Ukraine for 2021-2031], viewed 12 January 2022, < <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020>>.

2. Maiorova, ON (ed) 2019, *Monitorynh rehionalnykh osvitynikh system i efektyvnosti realizatsii sotsialnykh proektiv*, [Monitoring regional educational systems and the effectiveness of social projects], Vyshcha shkola, Kyiv.

3. Popov VH & Holubkov VP 2020, “Monitorynh rozvytku rehionalnoi systemy osvity”, [Monitoring the development of the regional education system], *Standarty y monitorynh v osviti*, no. 2.

4. Mortymer, P 2019, “Efektyvna shkola: u poshukakh novykh resursiv”, [Effective school: in

search of new resources], *Litseiska i himnazychna osvita*, no. 2(9).

5. 2017, “Vystup ekspertiv Rady Yevropy”, [Speech by Council of Europe experts], *Standarty y monitorynh v osviti*, no. 1(4).

6. Mitina, LM 2014, *Vchytel yak osobystist i professional*, [A teacher as a person and a professional], Pedahohichna dumka, Kyiv.

7. Hnatiienko, HM 2018, *Ekspertni tekhnolohii pryiniattia rishen*, [Expert technologies of decision-making: monograph], Naukova dumka, Kyiv.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2022р.